

előttünk, ha az író nem teljesítené hűségesen a conférencier szerepét. Az író általában fontos aktiv tényező, aki minduntalan belép a szereplők közé, párbeszédeiket közbevetett megjegyzésekkel, érzelmeiket pótolni akaró jelzőkkel zavarja, szóval mint szorgalmas commentator meg-megszakítja a folytonosságot. De még így is magyarázatlanul marad nem egy lélektani valószínűtlenség. Még jobban jellemzett alakjai is meg-megtadják igazi mivoltukat és a természetükkkel, vagy a helyzettel ellenkező mesterként rezerváltság, szimulált közönyösség vagy erőltetett érdeklődés álarcát öltik magukra.

Liszka Árpád regénye mindenestre érdekes olvasmány azok számára, akik a háború előtti magyar társadalomhaute volée-jával akarnak megismerkedni. Bár nem tekinthető a nagy magyar sorsfordulat monumentális regényének, aminek írója szánta, egy exkluzív magyar társadalmi osztály érdekes rajzára ismerünk benne.

Gulyás Sándor.

A színész és leánya. (G. Miklósy Ilona regénye.)

Ez a regény több, mint egy darab élet és egy jellem története. Elgondolásának hátterében a színészet kultúrájának megrendítő belső válságai, a művészetnek és erkölcsnek pusztító erővel egymásra torló problémái vívódnak. A téma-anyag beállításának ez az életnézeti módja és nehezéke emeli ki saját értékűvé és súlyossá a regény esemény-eszméjét történelmi formájának egyébként megszokottá vált síkjából.

A regény főhőse: Kálnay Béla. Egy könnyűvérű, zsarnok nemesember fia, aki apjától léha és fegyelmezetlen vért kap örökségbe, amely azután eldönti élete erkölcsi irányának sorsát. Színész lesz, megnősül; feleségét, kinek magasztos lelkivilágát sem megközelíteni, sem megérteni nem tudja, korán sírba hervasztja. Egyetlen leánya van: Márta. Ragyogó szépségű, mindenekelőtt azonban páratlanul érzékeny erkölcsi finomságú lélek, aki előtt az apa a csodálat és büszkeség hódolatával hajol meg. Szinte úgy látszik, hogy a leány visszaneveli atyjába a magasabbrendű erkölcsi felfogás iránti fogékonyságot. Mindez azonban csak látszat. Kálnay Bélából kitör a mult,

a fegyelem erejével soha meg nem nevelt ösztön és naivság: egy kétes kóristaleányt vesz el, ki azonban hálátlan zsarnoka lesz s megszökik tőle. A hűtlenül sorsára hagyott Kálnayt az időközben előkelően férjhezment leánya veszi magához. Kálnay egy alkalommal saját becsületének feláldozásával menti meg leánya családi boldogsága számára az urát s ezért helyzete lehetetlenné válik. El is hagyja leányát és feleségével, aki közben visszatért hozzá, együtt indulnak el sorsuk bizonytalan holnapjai felé...

A regény lelke Kálnay Béla alakjában él. Ha nem is egészen egyensúlyozottan, de teljes kiképzett, gazdag életvonalzattal meghatározott hős. Lelki élete azon a ponton van bemutatva, ahol a színész szerepérzéke elveszti a színpad képzelte valóságát és már ösztönösen kiterjed az élet egész anyagának stilizált átélésére. Innen van egyéniségének gyökértelensége, néha bántóan könnyű hullámszája, a helyzetekkel szemben önmagát lírai módon megadó érzelmessége. Sohasem tud férfias erejű ura lenni a nehézségeinek, valahogy eljártssza önmaga előtt színpadi szereppé az élete feladatait. Ez a színészi kód sorsának mélységei fölött akadályozta talán annak, hogy meglássuk benne az igazi emberi tragédiát, mert ő sem érzi annak. Ehhez a kitünő lelki alkatához pompásan illik irodalmi formája: a napló. Így nem tűnik fel benne a bőbeszédűség, a kissé laza mondatkötés, a terjedősség annyira hibának, mint egy szorosan zárt-menetű regénykompozícióban. Inkább a bizalmaság otthonos közvetlenségével hat ránk.

A többi alakban hiányzik a lélektani teljesség. Inkább Kálnay sorsának kiegészítőiként, mintsem saját élet-érdekeltségük önállóságában vannak adva. Itt-ott találó típusú alakulnak ki; ekkor meg-rázó mélységről hatnak szemlélődésünkre.

A szerző regénye problémájára megnyugtatóan, felemelő művészettel felel: a legnagyobb művészet alapja az erkölcsi ember. A jellem és tehetség harcainak idejében ez a könyv éppen ezért többet jelent, mint csak irodalmat.

Brisits Frigyes.